

יעל כודיני: לינוני גבריאלי, כושנאלי נויכאל

בדרך לחדרו חש שוב את היוליות המקום. שום דבר לא צמח פה, לא עץ ולא פרח. הצריפים דומים זה לזה. שבילים כמעט לא נכבשו. קולות וריחות מיוחדים לא שוטטו באוויר. לכאורה בא הנה כדי להימלט מהחוג המופר, הסגור, אל הזר הפתוח, והנה גילה בעצמו, מפלי משים, נטייה לתור אחרי סימנים ולידבק בהם. לחוד הוא, כנראה, ולחוד הנטייה שבתוכו. בדלת של חדר-המזכירות חסרה ידית. שם גם עמד אותו אופנוע חסר-מושב. באמצע דלת הדרה של שרה עובר קו כהה המחלק כביכול את הדלת לשני חלקים. מזוודות ותרמילים היו מונחים על מישורות הצריפים. היות ולא ידע מי גר באותם צריפים, נותרו אלה סימנים מיותרים. לעת-עתה, חשב. וליד דלת חדרו קבוע קולב-עץ מעשה ידיים בלתי-מאומנות. מישהו שדר אי-פעם באותו חדר חסר היה לו וו למתלה. חיבר פיסות עץ זו אל זו וקבען לקיר כקולב ועל הקולב תלה מה שתלה. מנחם נגע בקולב ותמה לחוש כי הוא חלק לגמרי. מקרוב נראה עשוי בידיים מאומנות. היה גם נוי מיוחד בצורתו. זוויותיו לא היו ישרות וגסות אלא מעוגלות היו. לקיר היה קבוע הקולב בשני מסמרים מאוזנים. לידו היה שרטוט של קולב נוסף ובו נקודות, כעיניים, לשני מסמרים. אותו מישהו עמד להקים לו פינת-מגורים נוחה ומשום-מה נעצר בטרם יסיים. מנחם מעולם לא התקין לעצמו דבר שיוסיף נוחות או נוי לחייו. ישן במקום שאמרו לו לישון. הניח-דחף את חפציו המעטים במקום שהורו לו. פעם עמד חבר שהתגורר אתו בחדר אחד ודפק מסמרים בקיר שלמראשות מיטתו. מנחם התבונן במלאכתו ואותו חבר, לאחר שסיים לקבוע את המסמרים, שאלו אם רוצה הוא בכמה מסמרים לפי שנותרו שנים-שלושה בידו. מנחם רצה בכך, והמסמרים נקבעו בקיר. לאחר-מכן תלה עליהם מנחם מגבת וחולצה ועוד משהו. פתאום ירדה עליו אז הרגשה רחבה של נוחות שלא היה רגיל בה.

בפגישה המקרית במטבח עם אותה זקנה שנשלחה הנה להדריך את הבחורות בבישול ובאפייה – האמנם זקן הוא כמותה? – כמה קלעה למטרה בתארה בלשונה המקשקשת ובכוח דמיונה את מראה חדרו. מניין ידעה – שיינה? כן, שיינה שמה. היא צדקה. שיינה צדקה. הוא פה קצת למעלה מיממה אחת וכבר אי-סדר סביבו. השמיכה הפרושה על המיטה לא היתה חלקה, וילקוטו הפתוח עומד-גשען אל הקיר במלכוסן. דברים מציצים מתוכו. התכופף לסגרו, ובכנף החלון נשקפה אליו בבואתו. כותנתו לא היתה רכוסה כהלכה. הופר הזיווג בין הכפתורים ללולאות. לעומת כפתור עליון ערירי הציצה לולאה תחתונה ערירית. כך אכל בחדר-האוכל. ודאי שהשגיחו בכך, אבל איש לא העיר לו. לאיש לא היה איכפת. לו אכלה שרה בחדר-האוכל, היתה מוצאת דרך לרמוז לו על כך. חזר ורכס את הכפתורים בהציצו בכנף החלון. הרבה אמהות צעירות

ראה עושות כך לילדיהן, מטפסות ויורדות בזריזות על גופות קטנים צעירים. והגופות הצעירים חשים בדיגדוג נעים.

שוב התבונן סביבו וסקר את החדר. הקולב הקבוע בחוץ ושירטוט הקולב שלא נקבע העידו כי מישהו התגורר בחדר לפניו. מישהו התהלך פה, ישב, שכב וישן, התפשט והתלבש, וחשב את מחשבותיו. למנחם היתה זו פעם ראשונה שגר במקום שכבר גרו בו לפניו. מהראשונים היה, וכל מקום שגר בו ראשון היה בו. מישהו ירש את מקומו באוהל, ואחר-כך בצריף, ואחר-כך בחדר. מעולם לא היראה ביורשיו, כי מה, בעצם, הוריש? שום דבר. הוא לא הוריש אלא פינה מקום. אפילו זה לא. הוריש רק נפח שאין מרגישים בו. מעולם לא חש התמוגות עם מקום-מגוריו. לא חש קירבה אל יריעות האוהל, אל הקירות, אל הרצפה, אל עצם האוויר. אפילו לא התקשר אל המראה שגשקף מהחלון. כן. הבט הביט בו, אבל כה ברור היה לו שאולי יעקור ממקום אחד למשנהו ואז ממילא ישתנה גם המראה סביב. לכן היו כל המראות שווים בעיניו, לא מעוררים במיוחד ולא משעממים במיוחד. סתם מראות מסביב השייכים לעצמם. והוא, בעצם, מעולם לא הוסיף דבר למקום-מגוריו. אפילו אותם מסמרים שכל-כך הוסיפו, פתאום, לנוחותו—חבר אחר הביאם ותקעם בקיר. וכאשר נתרוחו התנאים והוא החל לגור לבדו, היה בא אל המוכן או שהמוכן היה בא אליו. ניתנה לו כורסה—ניתנה. הוצב ראדיו על כוננית—הוצב. ופעם נכנסה ילדה קטנה לחדרו, בטעות, לפי שכל דלתות החדרים דומות היו והיא חשבה שנכנסה לחדר הוריה. לכן התפרצה כך בלי לדפוק. כל-כך גדהמה. הוא שכב אז על מיטתו ונבהל. לא ידע מה יאמר לה. והיא, הקטנה, מיד התעשתה ואמרה: "מנחם, אין לך ציור על הקיר. אתה רוצה ציור אחד?" אז פתחה לפניו ציור שהיה גלול בכף-ידה הקטנה ובחרה בשבילו אחד מהם. רצה לחדר הוריה הסמוך והביאה משם נייר-דבק ובחרה מקום להדביק עליו את הציור. "מול העיניים", אמרה. "כשאתה שוכב, תוכל להסתכל בציור". בציור עמד לו בית בקווים תמי-לב ועל-ידו צמח עץ ירוק שאפילו גזעו ירוק היה. מעליהם זרחה שמש בשיפעת קרניים כתומות. כל החלק העליון של הציור היה מלא קווים כתומים מרוסקים. לא היה לו למנחם ממתק לכפד בו את הילדה, והוא רק הודה לה. באותו ערב דפקה אמה הצעירה על דלתו והביאה לו תמונה. אמרה שאגב ניקוי כללי שערכה בחדרה מצאה תמונה שאין לה מקום ואולי תמצא חן בעיניו. התמונה מצאה חן בעיניו, אבל מסמר לא היה לו לתלותה. ואז בא בעלה של האשה ותקע מסמר בקיר ותלה את התמונה. הפעם נתלתה התמונה מול הדלת, ולכן מיד עם כניסתו לחדרו היה רואה את התמונה. היה בה הר כחול שחצה שדות חומים. סירת-מפרש הלבנה על הנהר. תמונת הנהר וציור הבית הסתכלו זו בזו. התמונה היתה מזוגגת, ומזווית מסוימת נשתקפה בה בבואת הבית התמים. לאחר-מכן הביא לילדה מתנה. במחסן-האספקה קנה בשבילה שתי מצפפות כתומות לצמותיה. הילדה שמחה מאד. גם אמה שמחה אבל אמרה שלא היה צורך בכך. כעבור שבועות אחדים עקר הזוג מן החדר לחדר גדול יותר. מנחם היה פוגש לפעמים את הילדה בלכתו אל הספר. בנין כיתתה עמד ליד חדרו של הספר. מתספורת לתספורת התקשתה הילדה להכירו עד שפעם אחת לא

השיבה כלל על ברכתו. מאז חדל גם הוא מלהכיר אותה. כדי להעמיד את הילקוט היטב צריך היה, בעצם, לרוקן אותו לגמרי ולארוז מחדש. לשים דבר-דבר בשווה ובמאוזן. אבל זה דורש זמן, ומנחם ביקש לעלות אל פסגת ההר לפני רדת החשכה. לכן שוב תחב פנימה את הדברים, לא הצליח לאבום את הילקוט ואי-כה השעין אותו על הקיר. אחר-כך משך בפילות השמיכה שעל המיטה כדי לַישרה. בצאתו מהחדר חזר והעיף עיניו על מה שהותיר מאחוריו. כל מאמציו לשיפור המראה לא הוסיפו אלא גרעו. הילקוט נפתח עוד יותר ובנדיבות-לב גילה את אי-הסדר שבתוכו, והשמיכה כולה היתה מוסטת לצד אחד של המיטה. נחשפה פינת מזרן ערום מסדין.

הוא מצא את ראשיתו של השביל העולה אל הפסגה והחל לטפס בו. השביל היה תלול והתפתל בויגזגים חדים. השמש נטתה לערוב מעבר לפסגה. בצויר הילדה שפעו מהשמש קרניים מרוסקות והתפזרו כמניפה על-פני השדה. ופה, הרגיש מנחם, כמו מנחיתה השמש הנסחרת את קרניה המקושטות היישר על פניו. בתחילה הניח כי העלייה אל הפסגה תהיה קלה ומהירה, והנה טעה. מדי-פעם עמד לנוח והציץ בצריפי הקיבוץ. לאכזבתו לא שפלו מתחתיו במהירות. כאשר ראה נערה יוצאת מהמטבח, יכול לזהותה כמעט מיד. היתה זאת צילה, ומגש היה בידיה.

נראה שסיימה את משמרתה, כי היתה לבושה חצאית מלאַת-קפלים. ללא הרף חזרה והפריחה את הקפלים שהצמידו משבי-הרוח לגופה. כמה בטחון וקלות היו בצעדיה. ביקש לעצום עיניו שלא לראותה ובכך גם להימנע ממגעה-מרחוק, כביכול. עכשיו חווה מחדש את שבתו ליד השולחן הארוך בחדר-האוכל בחברת שרה וצילה אתמול. שתי הוויותיהן נתמזגו אז לאחת לגביו. לאחר-מכן לא יכול לזהות במחשבתו מי מהן היתה גיבורת סיפור הטרמפ המוצלח ששמע מפיהן. עכשיו ידע לבטח. לא שרה היא שבינתיים נחבלה ברגלה אלא צילה, שעתה פנתה בזווית ישרה אל צריפה של חברתה, צדודיתה נעה זקופה וגמישה, כמלאת בטחון יהיר על שצדה את מבט-עיניו. לפתע עמדה במקומה, הניחה את המגש על מישורת צריף שבסמוך ובריצה יצאה מחוץ לקו המלבני בו עמדו הצריפים. לבסוף נעלמה לגמרי מעיניו של מנחם, כאילו גלשה מעבר למורד ההר. והנה חזרה והופיעה, הרימה את המגש, ותחת שתמשיך בדרכה אל חדרה של שרה מיהרה לשוב על עקבותיה. מנחם קינח טיפות זיעה מעל מצחו ומן השקעוררית שבאמצע סנטרו. סבור היה שצילה חוזרת לחדר-האוכל כדי לקחת משם דבר-מה בשביל שרה, דבר שרק עכשיו עלה בזכרונה. חזר והוסיף לטפס בשביל. צילה ודאי תביא לה פרוסה מעוגת-הצימוקים שאפתה שיינה. כל-כך התאוה עכשיו לספל תה ועוגה, לשבת בחדרה של שרה וליהנות מהם יחד אֶתה ועל-ידיה. מעולם לא אכל הרבה בחדרו. כשהיה חולה היה מישהו מביא לו מגשי אוכל. לעצמו לא היה מכין משקה חם אף שניתן לו קומקום חשמלי. יום אחד אפלו החליפוהו בקומקום גדול יותר, כאילו גדלה משפחתו. אבל פה נעמו לו האכילה והשתיה בחדרה של שרה. הוא הוסיף לטפס בשביל עד שנעצר והסתכל למטה, מצפה לצאתה של צילה מחדר-האוכל.

על מקומה הגיח פתאום מהמדרון הנעלם ג'יפ אפור. טירטורו נשמע רפה כל-כך. לולא ראה מנחם את הג'יפ לא היה משגיח בטירטור. הג'יפ נסע לאטו כמהסס. חלף-נגע כמעט ליד שני צריפים והמשיך הלאה. סוף-סוף נעצר ליד אחת הסככות. הטירטור דמם. איש לא יצא מתוכו. מנחם חיכה. הרגעים חלפו והג'יפ עמד סגור. והנה חלף הירהור בראשו של מנחם, שמא קודם-לכן רק בדמיונו ראה את הג'יפ נוסע. מניין שלא כל הזמן עמד ליד הסככה? מנחם ישב על אחד הסלעים בשולי השביל. בינתיים אנוח מעט, אמר לגפשו. רוח קלה באה וליטפה את פניו הלוהטים. השמש כבר ירדה מאחר הפסגה והמקום בו ישב מוצל היה. למטה מנגד היו חדר-האוכל והמקלחת מוארים באור אחרון.

יצא בחור אחד מתחת לסככה וניגש אל הג'יפ ודיבר אל מישהו היושב בתוכו. לאחר שיחה קצרה נעלם מתחת לסככה ומיד חזר והביא מריצה. דלת הג'יפ נפתחה וארגז גדול ירד ממנו, כמו מעצמו. הבחור הניחו במריצה ובזריזות הסיעה אל מתחת לסככה. אחר-כך נשלף מתוך הג'יפ זוג רגליים ארוכות. הן הרחיקו כשיעור כמה פסיעות קטנות מהג'יפ עד שהניחו לגוף ארוך להימשות בעקבותיהן. דומה היה הדבר ללידה. אלא שבלידה רגילה, כך שמע מנחם, מגיח ראשון הראש והרגליים מופיעות אחרונות ואילו כאן היתה הלידה הפוכה. הבחור שיצא מהג'יפ היה גבוה. הוא עמד ומתח את זרועותיו. מן הסככה חזר חברו וכמה דקות שוחחו ביניהם. הבדל הגבהים שביניהם בלט אפילו ממרחק. אז רכנו השנים לתוך הג'יפ והחלו להוציא מתוכו תיבות ושקים. פעם היה הגבוה עומס על הנמוך ופעם היה הנמוך עומס על הגבוה. לאחר שסיימו, נבלע הנמוך תחת הסככה והגבוה נשאר ליד הג'יפ. זמן-מה עמד וכפותיו על גג הג'יפ והנה כמו זכר משהו והוציא חבילה שטוחה מתוך הג'יפ. לאחר שסגר את הדלת קרא משהו אל חברו שתחת לסככה. נענה ושוב קרא משהו. הוא החל ללכת, אך כעבור כמה פסיעות עמד תחתיו והתבונן בפסגת ההר. הישיר עיניו כביכול אל מנחם, היושב על אחד הסלעים. מנחם ישב דמום וחשכת הערב שהחלה להתעבות ודאי הסוותה אותו לגמרי מעיני הבחור. אבל הוא עצמו התאמץ בכל כוחו לחשוף את תווי-פניו של המתבונן-ואיננו-מתבונן-בו. לשווא. רק מיתאר הגוף הגבוה בלט על רקע הג'יפ. תווי-הפנים נבלעו וניטשטשו זה בזה.

כל-כך הצטמצם מנחם במה שנעשה ליד הסככה עד שבצהלת האחות השגיח רק כשהיתה כבר כמעט ליד הבחור. סינרה הלבן שפירכס בין אור וצל הוא שהעיד על זהותה. לאחר שנפגשו הלכו צהלה והבחור יחדיו לאטם, הלוך ועמוד, לעבר חדרה של שרה. מנחם עקב אחריהם בעיניו וידע כי יגיעו שמה לפניו. עכשיו כבר סר החום ונשימתו, שקודם נתקצרה בגלל העלייה, שבה לתיקנה. המורד היה תלול מאד, והוא נוהר שלא למעוד. היה נעצר לגמרי כשהיתה אבן מתגלגלת לידו.

כאשר הגיע למרגלות הפסגה ביקש למוד עד היכן הגיע בעלייתו, ולא עלה בידו. המדרון התנשא לידו כקיר. ברור, אמר לגפשו, רק מרחוק אפשר לראות את צורתה השלמה של הפסגה. מקרוב רואים רק חלק ממנה ורובה נעלם לגמרי מהעין. היה אדם אחד, חבר מן הראשונים, שלקראת סופו של כל ויכוח באסיפה הכללית, כשהיו הכל

מתמלאים קוצר-רוח ומתלחשים: "שיצביעו כבר — —", היה הוא דווקא מבקש רשות-דיבור, ותמיד היה פותח לאמור: "צריך להסתכל בענין מתוך פרספקטיבה". וכך היה מוסיף והולך, תוך שהוא ממוטט כליל את התחושה שמוכרחים להחליט ברגע זה ויהי-מה. באלף הוכחות היה מוכיח את האסון שבפזיזות. היה מתבדח קצת. רוח טובה היתה יורדת על חדר-האוכל. איזו רעננות היתה מפגיגה משהו מן העייפות. ואחר-כך היה אותו חבר חוזר לבעיה, מצביע על פרטים שונים שלא הושם להם לב בשעת הוויכוח, ועוקב אחר הסתעפויותיו האפשריות של אותו ענין. מנחם היה מאבד את חוט דבריו. כמו מתנוודד היה בין המלים אך לא צולל למשמעותן. בסוף האסיפה היו מחליטים לדחות את ההצבעה לאסיפה אחרת כדי לאפשר שיקול-דעת נוסף. קראו לו לאותו חבר "יוסקה פרספקטיבה". לאחר זמן, עדיין בשנים הראשונות, החל מנחם להשגיח כי "יוסקה פרספקטיבה" נעלם מהמקום לתקופות קצרות וממושכות. שמע כי נקרא לפעולות ציבוריות שאינן קשורות במקום דווקא. החל גם לראות את שמו מודפס בעתון בקשר לענין זה או אחר. שנים עברו והכינוי נָשָׂר מעליו וקראו לו פשוט בשמו יוסף. השמיטו, אפילו, את הסיומת המקרבת. כיום כבר אינו עובד כלל במשק, אבל משפחתו כאן ודירתו עומדת לרשותו ומדי-פעם הוא בא לבקר. באסיפות הוא נוכח מבלי להשתתף. לפני זמן-מה ראהו מנחם נרדם באחת האסיפות, ראשו נתמך בכף-ידו וסנטרו כמעט פוגע בחזהו. מישהו מהראשונים, שישב ליד מנחם, אמר: "יוסקה נרדם בלי הרבה פרספקטיבה". הצעירים שישבו בסמוך לא זוכינו במה מדובר, אבל מנחם הבין וגם זכר שפעם אחת קרא מישהו ליוסקה כשרק פתח לדבר: "תגיד — לפני שאתה מתחיל — פרספקטיבה — איזו מין חברה היא?" ויוסקה פרספקטיבה אמר "למשל", ותיאר את ההבדל שבין מראה הר מקרוב ובין מראהו מרחוק. מנחם מגומגם היה אותה שעה אלא שקריאתו של אותו חבר עוררה אותו וצלילות-מוחו הספיקה לו לשמוע את משל-ההר. והנה עכשיו, אחרי כל אותן שנים, נוכח לראות כי אכן צדק יוס'קה פרספקטיבה.

*

דלת חדרה של שרה היתה פתוחה והאור שבחדר שולח החוצה על-פני המישורת. מנחם קרב מן הצד ועמד נסתר בחשיכה. "יש לי חליבה בעוד שעה", אמר מישהו שקולו בלתי-מופר. "לולא החליבה הייתי נוסע".

"ואין מי שיחליף אותך?" שאלה צהלה.
 "לכי את וחפשי מחליף הערב. הרי כולם כל-כך מתעניינים בפוליטיקה. את יודעת מה יגידו — — שלא רוצים להפסיד את ההרצאה בערב."
 "מה? תגידו, יש הרצאה הערב?" שאל קול זר אחר.
 "כן", השיבה צהלה. "על הנושא המרתק 'לקראת הבאות'."
 "או מעשה בחמור שכולו תכלת-לבן", הוסיפה שרה בקול בטול-גון.
 "שכחתי על זה. מי המרצה?"

"אחד הפוליטרוקים", אמרה שרה.

"ממך קשה לקבל תשובה בלי איזה תיבול של ציניות", אמר המתעניין בהרצאה. "אני מתמחה עכשיו בבישול אצל שיינה, שכחת? וולפסון רצה, זה שזכור לטוב לכולנו מההכשרה".

"אם השכל שלה בכושר כזה, היא ודאי יכולה גם לקפוץ ברגל אחת ולא צריך לחפש בשבילה סבלים", הציע החולב.

"טוביה", פסקה צהלה, "בענין זה אני המחליטה. אחרת אזרוק לכם את הסינור בפרצוף ושתלכו ותתרפאו בעצמכם".

"תנסי פעם", צחק המתעניין בהרצאה. "ומענין לענין, אחות-רחמניה! רק עכשיו הגעתי ועדיין לא ראיתי שום דבר. ואני מתערב אתך בשבועתו הקדושה של היפוקראטס שגבי עוד מתבטל עם כל התחבשות שלו. הגידי לי מה הסוד? איך את מצליחה להשאיר אותו פצוע אנוש שבוע שלם? תזרקי את המשחות, והוא יתרפא. אני מבטיח לך".

"אתם והשטויות שלכם...", כעסה צהלה.

"אין לנו דבר אחר", סיננה שרה.

"לך אתן עוד-מעט זריקה מטשטשת כדי שתחדלי לעשות לי פרובוקציות. הבחורה מתפתלת מפאבים ופה מתווכחים על שטויות. אני שואלת אותך עוד פעם, יאקי— אתה רוצה לומר לי שאתה לא יכול לשאת אותה בעצמך?"

"לשאת-להתחתן או לשאת-לסחוב?" היתמם החולב.

"אמרתי 'בעצמד', לא? בן-אדם מתחתן בעצמו, לא? אז תעזוב את החכמות. בשביל מה גידלנו אותך לגובה כזה, יאקי? מי היה מכיין לך בהכשרה חביתות משלש ביצים, הה? צוציק היית אז. הגיע הזמן להחזיר את החוב. היית מתעלף אז ממגע בטוריה—"

"אני לא זוכר בחורה בשם הזה...", פלט החולב.

"טוב. אם יש לשרה שבר ויש איחור בטיפול—אני אשמה. לכם לא איכפת. איפה האחריות הקולקטיבית, איפה?"

"התנדפה באופן קולקטיבי", הגניבה שרה.

"תודה רבה. אני אלך למצוא מישור".

צהלה יצאה החוצה ומנחם יצא מסתר האפלה ופסע לקראתה. "מן השמיים", אמרה ומשכה אותו לחדר.

שרה שכבה במיטתה עצומת-עיניים. על המיטה שלידה ישב בחור, כנראה החולב, ותופף על נרתיק כלי-הגילוח שמנחם השתמש בו בבוקר. וליד המיטה שמול שרה כרע הבחור הגבוה על ברכיו ופישפש במזוודה.

"זה מנחם", אמרה צהלה דרך-אגב לשני הבחורים, ואחר-כך פנתה אליו: "אתה מוכן לנסוע ולהביא את שרה לבית-החולים?"

הבחור הכורע דחף את המזוודה אל מתחת המיטה והתישב עליה.

"אינני יכול. אינני יודע לנהוג".

"לא לנהוג. רק לעזור—"

החולב התפרקד על מיטתו ואמר: "שא, תנו לבן-אדם לישון שעה-וחצי", והתכסה בשמיכה עד למעלה ראש.

שרה התבוננה רגע במנחם העומד בפתח החדר ליד צהלה. זרות גמורה גיבטה מעיניה, כאילו לא הכירתו כלל. כמו לא ביקשה אפילו לדעת מיהו. אחר-כך החזירה את ראשה לפר. שמטה עצמה ממציאות החדר והתנפרה לו. הבחור הגבוה קם ולחץ את ידו של מנחם ולחש לו: "קוראים לי יאקי. מתי באת הנה?" אחר-כך שאלו אם יוכל לנסוע אתו ועם שרה. הוא חייך אליו בעיני-תכלת עייפות, קבועות רחוק זו מזו. גבותיו העבותות כמעט נגעו זו בזו מעל חוטם ארוך ומעוקל. בלורית שערו היתה צהבהבה-חיוורת. אולי החלה כבר להלבין. בפניו היתה קשישות שלא ראה מנחם כמוה בפני החברים בקיבוץ הצעיר.

"צהלה", חזר ולחש, "הבאתי את החוברת שביקשת". הוא פישפש בין הספרים שעל מיטתו והושיט לה חוברת לבנה.

"תודה", לחשה צהלה. "אני מקווה שלא קשה היה לך למצוא אותה".

"לא. מצאתי אותה מיד בחנות הראשונה שנכנסתי אליה. שם גם מצאתי את יתר הספרים".

"פילוסופיה שחורה", פלטה שרה.

"אתה מבין", לחשה צהלה למנחם, "אסור לשרה לדרוך ברגל הפואבת. ולכן צריך שמישהו יעזור ליאקי לתמוך בה בהליכה. פה, במשק, נסתדר. אבל שם—מהגי'פ עד בית-החולים יהיה מרחק עצום. אני פשוט לא יודעת מי יוכל לנסוע בשעה זו ולדחות אסור. המון זמן הפסדנו עד שבא הגי'פ. אתה יכול לנסוע?"

יאקי דיפדף באחד הספרים. החיוך נעלם משפתותיו הדקות ופניו נתכסו באותה ארשת של זרות שגיבטה קודם מפניה של שרה. אלא שהוא לא הסב ראשו ממנחם והוסיף להתבונן בו ובספר חליפות, מחכה-לא-דוחק לתשובתו.

"ליאקי יהיה נורא קשה לשאת אותה בעצמו", הוסיפה צהלה. ראשה של שרה על הכר לא נע ולא זע. מנחם רצה לשאול אותה אם עזרתו תהיה לה לרצון, אך לא שאל. וצהלה אמרה: "הרגל התנפחה עוד יותר ונורא כואב לה. ואני לא רוצה לנגוע בה בלי הוראות של רופא. אני בטוחה שמוכרחים לצלם את הרגל".

יאקי סגר את הספר וקרב אל מנחם עד שחצץ בינו לבין שרה ואמר לו, בלי השמיע קול כמעט, רק הפריזו והאט בתנועות שפתיו: "סע אתנו—" גם בקשה וגם קביעה היתה כאן, מעין דבר-סמכות, ומנחם הניד בראשו. אז ביקשה צהלה משניהם לצאת מהחדר כדי שתוכל להכין את שרה לנסיעה. במישורת התלחשו ביניהם כמה דקות. יאקי שאל את מנחם מאין בא ומנחם שאל את יאקי מה יוכל לעשות פה. יאקי אמר שיחשוב בדבר. הוא נראה מכונס בעצמו, כמי שדברים רבים יש לו לחשוב עליהם, ומנחם הרגיש כי עניינו נכנס בסופו של תור ארוך של עניינים.

מאחריהם נפתחה הדלת ושרה עמדה בפתח נתמכת בצהלה. היא לבשה חצאית רחבה כהה ואפודה דקה ורודה-בהירה ששרווליה קצרים. צהלה סייעה לה ללבוש מעליה אפודה כהה עליונה. שרה לחשה משהו לצהלה שביקש מיאקי שיקרב ויתמוך בשרה.

היא נעלמה בחדר וחזרה והביאה מברשת-שער. בעדינות החליקה את שיערה האדמוני של שרה משני צדי הפסוקת שבאמצע. בצמה העבותה היורדת על גבה לא נגעה. "זה די", אמרה שרה. "רק שאהיה לא יפה מדי ולא מכוערת מדי, ללכת בשביל-הזהב הצר".

"פה מפיק מרגליות", צחקה צהלה. "נצא וניתן לטוביה לישון בשקט". היא ויאקי הוליכו את שרה שקיפצה ברגל הבריאה וכופפה לאחור את הרגל הכואבת. בחוץ הוציאה צהלה פנס מכיסה והאירה את הדרך. מנחם פסע בעקבותיהם. "הישעני עלינו בכל כבדך", ביקשה ממנה צהלה. "בלי רחמים". "אתם באמת חושבים שאני ים של רחמים. אתם טועים. כבר ייבשו אותי". "מי ייבש?"

"מי? התאדות-עצמית. אפשר כבר לאסוף את המלח". "עכשו נעצור ואני רוצה שמנחם ילמד להיות במקומי". צהלה השחילה את ידו של מנחם בין זרועה של שרה ובין גופה. אחר-כך שילבה את זרועו בזרועה ואמרה: "תחזיק היטב אבל בגמישות. זאת אומרת, קח ממנה את הכובד שלה, את חצי הכובד שלה, אבל אל תמעך אותה. תזכור שהזרוע שייכת לבן-אדם". "למען תזכור—" אמרה שרה.

מנחם ראה כי יאקי כפף את גווו כדי להוליך את שרה. הוא עצמו היה גבוה ממנה רק במעט ולא היה צריך להתכופף. כך היה יכול לטייל עם חברה, עם בת. ולצדה השני הולך לו מישוהו. שייך גם הוא. אינו מפריע לו. בידי החשופות יכול להרגיש בבשרה של שרה מבעד לאפודות. חבל שצהלה הלבישה לה אפודה עליונה. יכול היה להרגיש בה ממש. להרגיש ממש? אפשר להרגיש פחות ואפשר להרגיש יותר ואפשר לא להרגיש מאומה ואפשר להרגיש הכל, עד סוף כל הסופים. אבל עכשיו, כאשר הרגיש במעט בבשרה של שרה ולא ראה אותה, לא את עיניה ולא את נמשיה, ואת קולה לא שמע—חסר היה לו הרבה כדי להרגיש בה ממש.

"לאט-לאט", חזרה צהלה והזירה. "איך את מרגישה?" "לימיני גבריא ל, לשמאלי מיכאל. איך להרגיש במצב האידילי הזה?" "כאשר הגיעו לג'יפ, פתחה צהלה את דלתו והכל חיכו להוראותיה. מנחם הרפה משרה ויאקי הרים אותה בזרועותיו ובוהירות הניחה על המושב האחורי, מסיבה במלוכסן. צהלה נכנסה אחריו לג'יפ והניחה שמיכה תחת רגלה הכואבת של שרה והיטיבה את ראשה. משיצאה מהג'יפ התישבו יאקי ומנחם במושב הקדמי.

"ועכשו תשמע", אמרה צהלה בעמדה ליד יאקי. "הנה הפנקס של שרה, והנה מכתב ממני. אתה נוסע ישר לבית-החולים ומביא אותה לחדר-מיון. אם ישלחו אותך למחלקה אחרת, תדרוש אלונקה. לא להתרוצץ אתה ככה באופן פרטיוני. אבל בשום-אופן אל תתן להם לשלוח אותה לבית-חולים אחר. תעמוד על שלך כמו שאתה יודע. ואל תתעץ עם שרה ואל תשים לב לפרובוקציות שלה. שהיא תעשה ותגיד מה שהיא רוצה כאשר תהיה בריאה. עכשו היא חולה ואחרים מטפלים בה. שמעת, שרה? רציתי שגם את תשמעי—"

"שמעתי, מותק. אני מתפללת שיהיה לי שבר ושישימו אותי בגבס ושאהיה חולה מסופנת ושפולכם תדאגו ותבכו עלי ושכל הענין יהיה כדאי, כל השוויץ".
 "את נהדרת. איך הכאבים? כתבתי במכתב איזה כדורים הכרחתי אותך לבלוע. שם כבר לא תעשי קונצים—"

"אין לי בכלל כאבים. בכלל אין לי שום דבר. עזבי אותי. אני רוצה לקום ולרקוד. מי יקח אותי במעגל?"
 "טוב. אז עכשיו תסעו. כאשר תחזור, יאקי, תעיר אותי. אני רוצה לדעת מה קרה. ושרה, אל תדאגי—הכל יהיה בסדר".
 "לזה אני דואגת, לזה שחס-וחלילה הכל יהיה בסדר".
 יאקי התניע את הג'יפ והדליק את האורות. מרחוק נשמעו קריאות: "לחכות! לחכות!"

באפלה מיהרה דמות אל הג'יפ. היא קרבה והניחה את ידיה על חלון הג'יפ. "יאקי, בחור טוב, אתה לוקח שרה'לה לבית-חולים. אתה רואה שרגל של שרה'לה בסדר ובריאות. יאקי, שלא לעזוב שרה'לה עד שהכל בסדר".

שיינה הכניסה את ראשה לתוך הג'יפ ובידה הארוכה ליטפה את שיערה של שרה. "את בסדר, גאלדענע שרה'לה. יהיה הכל בסדר ואת לשוב עם רגל יפה ובריאה". היא הוציאה את ראשה ושוב פנתה אל יאקי: "יאקי, בחור טוב, אתה לישאר לילה בעיר. ומחר בבוקר אתה ללכת לחנות ולביא לי שלושה כפות של עץ בשביל מטבח. בלי כף של עץ שיינה קשה לעבוד לבשל".

"שיינה, אני חוזר עוד הלילה. אקנה לך כפות-עץ בנסיעה הבאה".
 "מה אתה לדבר! אתה נשאר בלילה עם שרה'לה. אתה לשמוע? לא לעזוב אותה. אולי היא רוצה לשתות, אולי היא רוצה לאכול—לישאר אֶתה בלילה זה ומחר לקנות לי כף של עץ".

שיינה כבר ניתקה מהג'יפ והנה משך דבר-מה תשומת-לבה. "מי זה לשבת על-ידך, יאקי? אני רואה בן-אדם—"
 צהלה אמרה לה: "זה מנחם, הוא נוסע לעזור ליאקי".
 "איזה מנחם? אני לא מכירה מנחם...", התעקשה שיינה.
 "שיינה בואי. תני להם לנסוע".

אבל שיינה לא שעתה להפצרתה של צהלה ולא הרפתה מידיה דלתו של הג'יפ. "אה—אני לדעת. מנחם. מנחם אלטע חאבר. בוא מנחם. אתה לא צריך לזוז ליאקי. יאקי בחור טוב וגדול וחזק וגיבור. והוא לא צריך אתה לזוז לו. יאקי בחור מאה-אחוז. אתה רק לפריע ככה—"
 "שיינה, די. בואי. מוכרחים לעזור ליאקי".

"לקחת שרה'לה בידיים יאקי לא יכול? אני יודעת מאה-אחוז הוא יכול. שרה'לה אין משקל. שרה'לה לא לאכול הרבה. בוא מנחם", ריפכה שיינה את קולה. "אני עושה לך קפה טוב ועוגה טוב והולכת אתך להרצאה של חבר מהמפלגה. הרצאה בפוליטיקה שאתה אוהב. בוא להיות זקן וזקנה ביחד. למה לך לנסוע בג'יפ בלילה?"

אתה עייף מזה— —”

”שיינה”, קולה של שרה היה נוקשה, ”אם את לא מפסיקה לדבר, אני אהיה ברוגז אתך, את שומעת? אני צריכה שני בחורים בשביל ללכת. אחד לא די לי. שנים זה מאה-אחוז יותר מאחד. נכון, שיינה?”

”תהיי לי בריאה, שרה-לה”. קולה של שיינה נפל במזיגה של עצב ואכזבה וקבלת-דין. צהלה אחזה בזרועה והרחיקה אותה מהג'יפ. דבריה של שיינה שקעו בלבו של מנחם, הכבידו אותו עד כי חשב שלעולם לא יוכל לקום עוד. יאקי החל להסיע את הג'יפ בקשת רחבה. לרגע נצודו באלומות פנסיו של הג'יפ דמויותיהן של צהלה האוחזות בידה הנמרצת בזרועה של שיינה המושטת לפנים בברכה אילמת. סינורה המבהיק של החובשת נע ברוח הקלה וטפח על שמלתה הפכה של הזקנה.

הג'יפ נסע לאטו. הדרך היתה בלתי-כבושה. האבנים שמילאוה הקפיצו את הג'יפ. מזווית עינו הציץ מנחם ביאקי. אורות השעונים שליד ההגה הפילו אור חיוור על ידיו האוחזות בהגה. הן נעו בזריזות אנה-ואנה, מנווטות את הג'יפ לבל יסטה ויתנגש בסלעים הגדולים שהיו מתגלים לפתע בשולי הדרך. מנחם לא היה מעלה בדעתו שג'יפ מסוגל לנסוע בדרך-לא-דרך זו. אבל יאקי, ברור, ידע את הדרך היטב. בשביל-הזהב נסע, כדברי שרה, בין הסלעים הגדולים לבין— לבין מה? לבין חוסר כל יכולת לנוע. לא תמיד הברירה היא בין דבר והיפוכו. לפעמים היא בין משהו רע לגרוע ממנו.

ראשו של יאקי היה נטוי קצת לצד, כאדם שאינו מרוכז בנהיגה אלא עושה אותה כבדרך-אגב בעוד מחשבותיו נתונות למשהו אחר. ומאחור היתה שרועה שרה— ודאי בעיניים פקוחות— מתבוננת בכיסוי הברזנט העבה של תקרת הג'יפ ומציצה בראשיהם של השנים היושבים לפנים. בגבריא ל ובמיכאל. ומה אני עושה פה, שאל עצמו מנחם בצורה הפשוטה ביותר, מה לי ולהם?

שלוחות מהויתם של שני אנשים צעירים בהרתיען זו מזו הצטלבו בו, במקרה, ובהצטלבן הפכוהו מחלל שקוף— למה? לנקודה בת-עצמיות. והוא לא ידע מה מקומו בין השקיפות ובין העצמיות.

הלאה-הלאה נישא הג'יפ בתוך עולם אפל, כנמשך ומתנווט בכוחו של האור החלש הזורח לפניו.